

Lite mer olika. Översyn av kostnadsutjämningsen för kommuner och landsting (SOU 2018:74), yttrande till Finansdepartementet

Förslag till beslut

1. Yttrande avges i enlighet med Kommunledningsförvaltningens förslag.

Ärende

Finansdepartementet skickade den 8 februari ut Håkan Sörmans utredning om Kostnadsutjämningsen på remiss. Alla kommuner och regioner är remissinstanser. Remisstiden går ut den 17 maj.

Den kommunalekonomiska utjämningsen består av inkomstutjämningsen, kostnadsutjämningsen, strukturbidrag, införandebidrag och regleringsbidrag/-avgift. Utredaren har haft regeringens uppdrag att utreda och uppdatera kostnadsutjämningsen. I direktiven anges att översynen ska överväga om det nuvarande systemet i tillräcklig grad fångar upp större samhällsförändringar och med anledning av detta eventuellt föreslå förändringar i de delmodeller som finns, nya delmodeller eller om delmodeller ska utgå. I uppdraget ingår också att analysera möjligheterna att förenkla utjämningsen.

Kostnadsutjämningsen syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att tillhandahålla invånarna service oberoende av opåverkbara, strukturella förhållanden. Systemet ska alltså inte utjämna för skillnader i ambitionsnivå eller effektivitet. Kostnadsutjämningsen är solidariskt finansierad inom kommunsektorn och staten har ingen del i finansieringsen, till skillnad mot inkomstutjämningsen.

I förslaget till yttrande redovisar Kommunledningsförvaltningen dels generella synpunkter och dels synpunkter om några av delmodellerna.

Linköpings kommuns generella synpunkter:

Då de strukturella förutsättningarna för landets kommuner ser olika ut så är det viktigt med ett väl fungerande utjämningsystem för att bibehålla ett likvärdigt offentligt åtagande. För att systemet ska vara accepterat krävs det att de ingående beräkningsmodellerna är tillförlitliga, transparenta, opåverkbara, förutsägbara och baseras på aktuella data. Det föreslagna systemet är ett mer tekniskt komplicerat system vilket gör att det är svårt att förstå och minskar förutsägbarheten. Det är inte bra att några av modellerna grundar sig på gamla data. Det är svårt att avgöra om den socioekonomiska fördelningen blir mer träffsäker med det nya systemet.

Kostnadsutjämningsens omfördelning kommer att öka kraftigt under 2020-talet. Bara de demografiska effekterna förväntas öka äldreomsorgsmodellens omfördelning från knappt 10 miljarder kronor till 17 miljarder kronor år 2030 (i 2018 års priser) enligt Sveriges Kommuner och Landstings beräkning. Idag finns ingen kontinuerlig uppföljning av det kommunalekonomiska utjämningsystemet. Då systemen omfördelar 150 miljarder kronor brutto och omfördelningen kommer att öka ytterligare i betydelse framöver bör det finnas en kontinuerlig uppföljning. Sveriges Kommuner och Landsting prognos på utjämningsystemens omfördelning till år 2030 visar att kommuner och regioner med befolkningstillväxt kommer att få ett avsevärt försämrat utfall framöver och färre kommuner och regioner kommer betala väsentligt mer till betydligt fler. För att systemet ska vara accepterat krävs även att omfördelningen mellan kommunerna inte blir alltför omfattande. Därför anser Linköping att det bör finnas en övre gräns kopplad till hur stor utdebitering som en betalande kommun max ska erlägga till systemet. För Linköping motsvarar den samlade avgiften i förslaget cirka 1 krona och 10 öre i utdebitering.

Följande delmodeller kommenterar Linköping kommun särskilt:

- Delmodell grundskola
- Delmodell äldreomsorg
- Delmodell IFO (individ- och familjeomsorg)
- Delmodell kollektivtrafik
- Delmodell löneläge

Införandetidpunkt och införandebidrag

För att de kommuner som får en stor ökning av avgiften eller minskning av bidraget ska hinna planera för att minska sina kostnader anser Linköping att införandet av ett nytt kostnadsutjämningsystem kan ske tidigast 2021. Linköping anser även att införandeperioden bör förlängas och att nivån på införandebidraget bör öka för att de som ska betala mer eller får minskat bidrag ska hinna anpassa sina kostnader.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse - Lite mer olika. Översyn av kostnadsutjämnningen för kommuner och landsting (SOU 2018:74), yttrande till Finansdepartementet, 2019-04-23

Bilaga - Yttrande

Bakgrund

Finansdepartementet skickade den 8 februari ut Håkan Sörmans utredning om Kostnadsutjämningen på remiss. Alla kommuner och regioner är remissinstanser. Remisstiden går ut den 17 maj.

Den kommunalekonomiska utjämningen består av inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag, införandebidrag och regleringsbidrag/-avgift. Utredaren har haft regeringens uppdrag att utreda och uppdatera kostnadsutjämningen. Kommunerna och regionerna påverkas relativt kraftigt av alla delar: inkomstutjämningen, kostnadsutjämningen, strukturbidraget samt regleringsposten, varav inkomstutjämningen är den största posten i systemet. Att enbart utreda en enskild del av utjämningsystemet kan därför vara väsentligt svårare än att granska hela systemet.

I direktiven anges att översynen ska överväga om det nuvarande systemet i tillräcklig grad fångar upp större samhällsförändringar och med anledning av detta eventuellt föreslå förändringar i de delmodeller som finns, nya delmodeller eller om delmodeller ska utgå. I uppdraget ingår också att analysera möjligheterna att förenkla utjämningen.

Förändringarna föreslås genomföras år 2020, vilket ställer krav på en snabb beredning i regeringskansliet. Det är i dagsläget svårt att säga om och när ett nytt kostnadsutjämningsystem kommer att införas.

Utgångspunkter

Kostnadsutjämningen syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för alla kommuner och landsting att tillhandahålla invånarna service oberoende av opåverkbara, strukturella förhållanden. Systemet ska alltså inte utjämna för skillnader i ambitionsnivå eller effektivitet. Kostnadsutjämningen är solidariskt finansierad inom kommunsektorn och staten har ingen del i finansieringen, till skillnad mot inkomstutjämningen.

I huvudsak grundar sig utjämningen på skillnader i befolkningens sammansättning och bebyggelsestruktur. Strukturellt betingade kostnadsskillnader förutsätts kunna härledas med utgångspunkt i nettokostnader för olika verksamheter som redovisas i räkenskapssammandragen för kommuner och landsting. Att strikt kunna avskilja kostnader för ambitionsnivå respektive effektivitet från strukturella kostnadsskillnader låter sig enligt utredaren inte göras i brist på sådan uppdelning i statistiken. Utredaren har därför valt att i vissa fall föreslå utjämning trots att kostnadsskillnader inte kan påvisas i räkenskaperna.

En vanlig missuppfattning är att utjämningsystemet ger kommuner och landsting kompensation för de kostnader man faktiskt valt att ha, till exempel om man har många mindre skolenheter, en omfattande politisk organisation

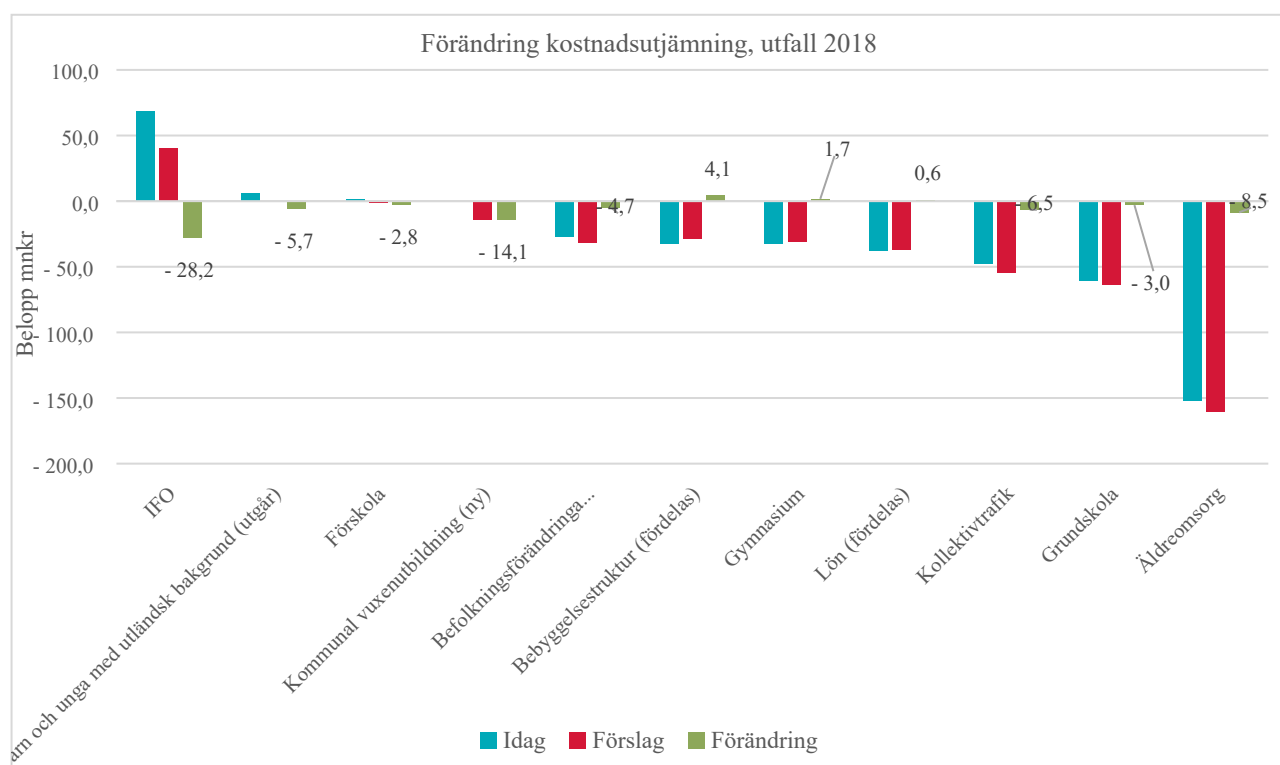
eller hög andel inhyrd personal. Utjämnning sker för de kostnader man förväntas ha givet befolkningens sammansättning, gleshet och produktionsförutsättningar. Kostnadsutjämnningen är i allt väsentligt opåverkbar.

Utredaren har utgått från att kostnadsutjämnning precis som i dag ska ske för obligatoriska verksamheter med tyngdpunkt på vård, skola och omsorg i kommunerna, hälso- och sjukvård i landstingen och kollektivtrafik för både kommuner och landsting.

Förslagets påverkan på Linköpings kommun

För 2019 betalar Linköpings kommun 311 miljoner kronor i kostnadsutjämningsavgift. Förslaget innebär att avgiften till kostnadsutjämnningen ökar med 68 mnkr vilket innebär att om den föreslagna förändringen genomförs betalar Linköping sammanlagt cirka 380 miljoner kronor. För Linköping motsvarar den samlade avgiften i förslaget cirka 1 krona och 10 öre i utdebitering. Därutöver tillkommer LSS-utjämnningen som är en separat utjämnning där Linköping för 2019 betalar 33 miljoner kronor i avgift. I yttrandet föreslår Kommunledningsförvaltningen att det bör finnas en övre gräns kopplad till hur stor utdebitering som en betalande kommun max ska erlagga till systemet för att inte omfördelningen mellan kommunerna ska bli alltför omfattande.

Diagrammet nedan visar hur Linköpings kommun påverkas inom respektive delområde i förslaget. Störst förändring sker inom delområdena IFO (individ- och familjeomsorg), kommunal vuxenutbildning som är ny, kollektivtrafik och äldreomsorg.

**Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om
medbestämmande i arbetslivet**

MBL-information eller förhandling är inte påkallad.

Kommunledningsförvaltningen

Paul Håkansson

Peder Brandt

Beslutet skickas till:
Chef ekonomi och finans, Birgitta
Hammar
Finansdepartementet